

כשיש מקום בלב יש מקום על השולחן | אלון בלוח

כשאבא שלי לקח אותי לבית הכנסת בגיל שלושה שבועות, ישבתי בעגלה ליד הכיסא שלו, סמוך לדלת ופונה אליה. בגיל מעט מבוגר יותר, אחרי כמה שנים של משחקים בחצר בזמן התפילה, חזרתי לשבת ולהתפלל בכיסא לידו; מאז זה המקום שלנו. משם, אבא היה יכול לראות את כל מי שנכנס, בין אם מדובר בפעוט או פעוטה תועים - אותם הוא הוביל חזרה אל אביהם, או אם מדובר בפנים חדשות - אדם שלא מכיר את בית הכנסת, ואולי בכלל לא מכיר בתי כנסת. אבא שלי כיוון אותו למקום פנוי, עזר לו למצוא סידור, ופתח את הסידור כבר בעמוד הנכון, כדי שלא יתבייש לשאול איפה בתפילה הציבור נמצא - ובעיקר קיבל אותו בחיוך, כאומר: כיף שבאת, אשמח לראות אותך שוב. ממקום מושבי ליד אבא ראיתי את הטקס הזה חוזר על עצמו פעם אחר פעם, את מאור הפנים שהיה טבוע בו בצורה כה עמוקה, ראיתי ולמדתי. שם נזרע בי חלק קטן מאותו האשל, עץ הכנסת האורחים של אברהם אבינו. לא תמיד אפשר לדייק את הרגעים החמקמקים האלו בהם קיבלנו מההורים שלנו את תפיסת העולם שלהם, אבל כשאני נזכר באורחים ססגוניים שונים בבית הכנסת, ובאדם שגדלתי להיות - אין לי בכלל התלבטות מהן התכונות שאבא הוריש לי, ואיך זה קרה.

ובאמת המעגל הראשון שבו אני מארח, הוא מעגל שנראה שאין לי בו סמכות, ולפעמים אפילו גם לא ממש חלק. בבית הכנסת, בתור לדואר או בנסיעה באוטובוס. לא תמיד צריך יותר מאשר תחושת אחריות כלשהי כדי להצליח לדאוג

לאדם אחר - גם אם הוא הצטרף למעגל מסוים בסך הכול כמה דקות אחריו. כשעזבתי את המסגרת של הבית והגעתי לישיבה לא שימרתי עד הסוף את השיטה של אבא. בחרתי לעצמי מקום קרוב יותר לליבת בית המדרש, אולי הכי רחוק מהכניסה, כדי שאוכל לשקוע בלימוד, קיוויתי שזה יספיק. ובכל זאת, משהו בצליל של הדלת נפתחת ונסגרת כמו מאלץ אותי להסיט את מבטי, להנהן לחבר שבדיוק נכנס, לחייך לתלמיד שתמיד טיפה מאחר, או, במקרים מסוימים, לתהות - מי זה האיש הזה? מה הוא עושה כאן? מה מביא אותו אלינו? יש לו מיטה לישון בה? הוא מרגיש בנוח? יש לו דף מקורות לשיעור ב12:00? ולפעמים זה באמת אינסטינקט כמעט אוטומטי להסתובב, תנועה שהיא אמנם לא רצונית אך אני מבקש לבחור בה בכל פעם מחדש.

כשאני נזכר בעובדה שאף פעם לא הייתה בעיה שחבר יגיע אלינו לארוחה, גם אם לא הודעתי, ושתמיד היה מספיק אוכל, לא מפתיע אותי שגם בתוך הבית גדלתי להיות מארח בסדר גמור. גדלתי להיות בתודעה שכל הזמן שואלת האם האורח מרגיש בנוח? האם יש לו הכול? לכן רוב החברים שלי שייכנסו לביתי יפגשו מיד כמה סוגים של אוכל, כדי שגם יוכלו לנשנש כיבוד קל, וגם לא ירגישו חוסר נעימות במידה וירצו יותר מזה. אצל סבי וסבתי זכרונם לברכה, שהורישו לי מעט מהחום האנושי ואהבת האדם שהייתה להם ובמיוחד בכל הקשור להכנסת אורחים, אם היה חסר משהו על השולחן הם היו נוהגים לשאול אחד את השני ליד האורחים - "מה, אין לך מיץ בבית?". אני מרגיש שהשאלה הזו הייתה מתוך תודעת אורח בתוך ביתם, מתוך רצון לאפשר לאורח להרגיש בבית, עמוק במאחורי הקלעים. להיות פתח לשיחה עמוקה וקשובה.

את ביתם הקטן והצנוע, הכרתי רק מהסיפורים. איך לפעמים באמת לא היה בו מיץ, ובעיקר, איך לפעמים גם לא היה מקום מסביב לשולחן, או אז הם היו מוציאים את אחת הדלתות ממקומה ומעמידים אותה במאוזן על ארבעה קרשים - מגדילים כך את מספר המקומות, יוצרים מקום לאורח על חשבון תחושת המוגנות והביתיות האישית שלהם - מעבירים את החג כשלחלק מהחברים אין דלת שחוצצת בינו לבין החוץ, שלא יאמר אדם צר לי המקום.. הסיפורים האלה, על עוצמותיהם החזקות, היוו שורש נוסף באותו עץ הכנסת אורחים ובמאמץ שלי לעשות הכול כדי שהלב יפתח.

בהשראתם לא אהסס לקום רגע למטבח אם רק אחשוב שחסר משהו על השולחן. וכמובן, אתכבד ואוכל בעצמי. שכידוע, נעים יותר להתכבד בתור אורח כשבעל הבית אוכל איתך. אבל למעשה, אני בעיקר מקווה שכל הצלחות והכוסות שמוגשות לשולחן, יעזרו ליצור שיח פתוח ונעים. השתייה והכיבוד, והשניות הבודדות שבהן חוממו המאפים במיקרו, הם מבחינתי תשתית לקדם ולסייע בפתיחות הלב ותחושת השייכות. הכנסת אורחים מבחינתי, לא נגמרת במישור הטכני. להפך, אני מקווה שהגבולות בין הכנסת אורחים פיזית, להכנסת אורחים רעיונית ומהותית, הם גבולות טכניים בלבד.

לא תמיד האירוח קורה בעוצמה גבוהה כל כך ותוך בנייה של תחושת שותפות עמוקה. לעתים ישנה אפילו טקסיות, כמו במקרה של חברים שחשבתי שיעדיפו לישון בחדר לבד. שמחתי שיש לי את היכולת להציע להם את האפשרות הזו, ונמלאתי סיפוק כשראיתי שההצעה התאימה להם. הכנסת אורחים אמיתית כוללת בתוכה את הבשלות להכניס אורחים באופן שנכון להם. אולי לתת להם להישאר בשלהם, אם ירצו בכך, או לקחת עוד צעד אחד החוצה, אם זה מה שהם מעדיפים. בהתאם, גם שאר התקשורת איתם לאורך האירוח תוכל להיות מותאמת למה שהם זקוקים לו.

קיים חשש כשמארחים. הרצון הזה, שהכול יתקתק, ששום דבר לא יחסר. ומעבר לכך - חששות קטנים בלב. להכניס אדם אחר הביתה פירושו לתת לו גישה אל עצמי פנימה, המקום הכי חשוף והכי פתוח. וכשהוא בתוך המקום המוגן שלי, מה אם אני לא מספיק? איך הוא יתפוס אותי, מה הוא יחשוב עלי? אולי הבית לא יפה מספיק בעיניהם, אולי האוכל לא מספיק טעים.

כל הלחץ והחששות נעלמים כשהאורח הוא חבר טוב. את החברים הכי קרובים, אני יכול לארח בלב שקט. הם יודעים איפה כל דבר נמצא, וגם לא חוששים לשאול או לבקש אם הם שכחו. ברור לי שאם הם ירצו להכין לעצמם קפה, הם לא יחססו לעשות זאת. אם הם ירצו לקחת עוד שניצל אז הם יקחו. הם מכירים אותי והם אוהבים אותי. אני לא מרגיש צורך להרשים אותם או למצוא חן בעיניהם. ולעצמי אני חושב - שהלוואי שיארחו אותי ככה, בלי להתאמץ, בלי לחשוב יותר מדי. זה הכי מקרב, זה הכי משמח. אם אגדיר יעדים למערכות היחסים החברתיות שלי, סביר שהמרכזית שבהן תהיה להגיע לקשר עמוק, קשר כזה שנמצא מעבר לגדרים

והטקסיות הרגילים. להצליח לפעמים לוותר על הכבוד וכללי הנימוס הרגילים, ובעצם - לכבד הכי הרבה שאפשר - בתחושת ההזמנה הפתוחה והשייכות שאני יוצר בכך.

לא תמיד האירוח תפס אצלי את אותו המקום. עבר הרבה זמן עד שהרגשתי שאני יכול להרחיב את הכנסת האורחים אל מעבר לגבולות הטכניים. בתור ילד, אהבתי לדמיין פורומים חברתיים ענקיים; מעין תעודת ביטוח למקרה שלא ילך לי עם כמה חברי' מהקבוצה. אני עדיין מאמין שכלל שהקבוצה גדולה יותר יש בה יותר נשמות שאפשר להיקשר אליהן. בכל זאת, היום אני אעדיף לחוות את הקבוצה הגדולה הזו במנות קטנות יותר, לארח חבר אחד, להסתכל לו בעיניים, ולאפשר לנו לבנות יחד בדיוק את המרחב שמתאים לשנינו. אחד על אחד, לאפשר לשיחה להתרומם יותר, לאפשר לנו להקשיב יותר ולשמוע יותר.

הכנסת אורחים רעיונית

על פי הבדיחה הידועה, דתיים שלא רוצים דייט שני שואלים בדייט הראשון: "אז מה, איך את רואה את שולחן השבת שלך?". אין הרבה דברים בבית העתידי שאבנה שברורים לי כבר. עוד לא מצאתי את החצי השני, אין לי מושג כמה ילדים יתרוצצו סביב שולחן שבת שכזה, ולא הכרעתי בין בוהו-שיק לבין הסגנון הנורדי. ובכל זאת, ישנם שני דברים שמבחינתי אין דיון לגביהם. חשוב לי שיהיה פנס בכניסה מחוץ לדלת, כדי שאף אחד לא יתקשה למצוא את הבית או ימעד בהליכה על השביל; ולמרות שאני לא אוהב להוציא כסף מיותר, ברור לי שהספות בבית שאבנה יהיו הספות הכי נוחות בעולם ויהיה אפשר לשקוע בהן - שתשלמנה את החיבוק שלא תמיד ארגיש בנוח להעניק למי שזה עתה נכנס.

הרי להכניס אורחים אל הבית זה החלק הקל יחסית, האתגר שמעסיק אותי הוא היכולת להכניס אותם אל הלב. לחשוב על מישהו שזה עתה הכרתי, או אפילו רק עבר לידי ברחוב, והניסיון למצוא לו מקום בתוכי. החופש לתת למחשבות של אחרים להיכנס אליי ואף לא להיות מאוים מכך, אלא להפך - להרגיש בבית יחד איתן. גם כאשר אלו עמדות שאיני מסכים איתן, או אמירות שמבקרות אותי באופן ספציפי, אני מקווה לתת להן להפריע לי, לגדול בתוכי, ולהיות בזכות זה אדם עשיר מעט יותר. קרה רגע מצחיק לא מזמן, כשגיליתי שאבי לא היה תומך נלהב של ההתנתקות. בתור ילד, התווכחתי עם אבא על ההתנתקות, מתוך תפיסת עולם

שהתבססה אך ורק על קריאת מקור ראשון. לאבא היה חשוב לבטא את העמדה ההפוכה, כדי שאדע לחפש היגיון גם בדעות אחרות. הוא היה כל כך משכנע, שהייתי בטוח שזו העמדה האמיתית שלו. ובהמשך להכנסת האורחים שלימד אותי בבית הכנסת, הרגיל אותי לקיים הכנסת אורחים גם ביחס לדעות אחרות. והרגיל אותי גם להבין שכמו שצריך לשטוף כלים בסוף הארוחה, אחרי שמארחים מישוהו בבית, כי יש עודפות מסוימת של לכלוך ושל שאריות שנשארת בסוף המפגש. כך צריך להיות מוכנים גם לשטוף את הכלים הרוחניים שבנו אחרי שמכניסים מישוהו ללב. יש מפגשים פשוטים יותר, ויש מפגשים פשוטים פחות. הכנסת האורחים מזמינה אותנו להיות אנשים פתוחים יותר, לבחון את הגבולות של רמת השיתוף שאנחנו יכולים להכיל, לאפשר לאדם להיחשף לחלקים שאני לא תמיד מרגיש בנוח איתם. להיות מסוגל לשמוע את הנימה הביקורתית שלו גם על דברים שחשובים לי, ולהבין שמלבד הערך שבכך אני גם יוצא נתרם מהמפגש הזה, מדויק יותר, מסוגנן יותר, ועשיר יותר. מה גם שהיכולת להכניס אדם אחר אל תוככי נפשי, עשויה לעזור לי להכניס לשם גם את עצמי.

כל מה שיאמר לך האורח עשה, חוץ מהוצא

אני אוהב להכניס אנשים ללב שלי, לפעמים קצת מהר מדי, מופתע שהם לא ממהרים להיכנס, או להכניס אותי ללב שלהם במקביל. אני מבין אותם, המפגש עם אדם חדש יגיע על חשבון מרחב למחשבות אישיות או טיפוח קשרים ישנים. אבל יש עוד סיבה - אנחנו באמת שונים.

כל אחד מאיתנו מסתובב עם קירות קטנים שמקיפים אותו, השותפים למרחב שרצו לעשות מחיצה בונים את הכותל באמצע, בין כל שני אנשים מפרידים שני קירות - קיר אחד שכל שותף לשיחה מביא איתו למפגש - זה נותן ג' טפחים וזה נותן ג' טפחים, הכל כמנהג המדינה, קיר שמגן עליו, נותן לו מפלט ותחושת ביטחון, מגדיר גבולות ברורים לתקשורת, גם כשמאוד קרובים לקיר, מאפשר לו להיות בטוח שכל התקשורת בינו לבין העולם תהיה בדציבלים המתאימים לו. במקרה הכי גרוע הוא יוכל לאטום את כל החלונות וללכת לשחק עם ילד אחר.

יש אנשים שמקיפים עצמם בקירות עבים במיוחד, והכנסת האורחים לעמדה אחרת או מצב רגשי אחר כוללת גם את היכולת לקחת צעד אחורה - אם זה מה שהאורח מבקש. להיות מסוגל לארח את האורח שלא רוצה להתארח, שלא רוצה

את הקרבה. הן ביצירת מרחב שעיקרו בהענקת האפשרות, בהזמנה להתקרב אם יהיה בכך רצון. והן בהבנה שהתקשורת הזו לא בהכרח תתממש, וביכולת לשחרר ולהתנתק. אני משתדל להשתפר בשחרור הזה, אך לא תמיד אני מצליח בכך, לפעמים הרצון להציץ והרצון להיפגע, חזק ממני.

מעבר לאי הנעימות שעשויה להיווצר, כששני אנשים מעצבים את המרחב והמרחק ביניהם בצורות שונות, יהיו שיגידו שיש בכך פגם, לכולם מגיע להגדיר לעצמם את המרחב האישי שלהם. לי קשה עם הקירות ההם, עם תקרות הזכוכית והבטון לאינטראקציות החברתיות בין אנשים, עם ההבניות החברתיות שמבירות לעתים שלא משנה כמה נתאמץ, נישאר תמיד "חברים של חברים", שותפים לאותה הקבוצה או עוברי אורח.

אך אני אישית מאמין שזו הדרך להתקרב, להרגיש זה את זה, שהמבוכה שעשויה להיווצר כך, והמקרים המסוימים שאנשים ירגישו קצת לא בנוח, יהפכו ברוב המקרים להיות כר פורה להעמקה ופתיחה של הקשר. מתוך כך, פעמים שאני מצמיד את הקירות שלי כמה שאפשר, משאיר דלתות פתוחות, שובר את הזרות שנוצרת מכך שאני במרחב לא מוכר. פעמים שאני מגיע בלא קירות, מאפשר לסובבים להבין שאם רק יושיטו את ידם הם יוכלו לגעת. מנסה לקפוץ ברמות השיתוף מצידי וברמות תכנון המפגשים המשותפים. ופעמים שאני סודק לאט לאט גם את הקירות של מי שמסביבי, מבקש לשאול גם אותם על מהות החיים, על הקשיים שהם חווים ועל החלומות שלהם.

לעתים קרובות זה מצליח, ונוצרות כך ידידויות מופלאות, שאם רק היינו מדברים על המרחבים הלא-מדוברים שבהם, היינו יכולים לייחס אותן לאותה שבירת קירות. התקווה שפעמים מתממשת, המקרים המשמחים האלה, מגרים אצלי עוד את היצר להכיר ולפגוש, לארח ולתת לאנשים להיכנס ללב שלי. לזרום יחד למרחבים שונים, ולפעום בקצב זהה.